

Neortodoxní pohledy na „problém“

Pro objektivistickou vědu je normální definovat problém skrze jeho příčiny – kořeny či jádro. Řešit problém pak znamená odstranit tyto příčiny, tedy dostat se k jádru, které je ovšem ukryto pod povrchem. To dobře funguje u jednoduchých systémů a triviálních strojů, jako jsou např. televizor, části lidského těla - klouby, svaly apod.

U složitějších systémů ovšem lépe sedí metafora toaletního papíru: odmotáme-li z role všechny papír, odhalíme roličku, tedy jádro. A když ho konečně máme, je nám přesně na to, nač bylo určeno vše, co jsme odmotali... U složitých systémů (např. vysoký tlak, stres, pracovní přetížení) navíc vyvstává otázka vztahu mezi popisem problému a jeho řešením. Popsat problém (= odhalit /diagnostikovat) znamená zachytit, co bylo špatně, a nevést k řešení. Popisujeme-li problém, děláme něco zcela jiného, než když ho řešíme. Řešit problém znamená nalézt, co je třeba, aby bylo dobře. Lze tedy tvrdit, že mezi popisem problému a jeho řešením není žádný přímý vztah.

Systemický přístup se na problém dívá jako na „nit vyprávění“ z níž je upleten svetr, do kterého je klient „navlečen“. Tento svetr, to je negativně zabarvený příběh, který o něčem vypovídá, že tak to nemá být, a současně je živěný nadějí na změnu, kterou si sice klient umí představit, leč momentálně je pro něco nedosažitelná. Je tedy třeba zabývat se tímto svetrem, nikoli tím, co skrývá.

Tak jako lze svetr rozplést a vlnu smotat do klubička (v němž není žádné jádro!) a z téže vlny uštrikovat docela jiný svetr, lze také z týchž životních událostí sestavit jinou nit vyprávění a „uplést“ z ní jiný příběh.

(dle studijních materiálů Institutu pro systemickou zkušenost 1999)

V rozhovoru můžeme pracovat s postojem:
Problém = potenciál změny

Díky tomuto pohledu nebudou problémy tak strašné, jak se zdají: vše, co je nějaké, může být jinaké.

A když už je máme: Jak zacházet s problémy

Jednou ze slepých uliček při zacházení s problémy je, že jsme uvážili všechny pro nás důležité aspekty, a přesto není na dohled řešení příp. jasné priority, které by k němu mohly vést.

Jinak řečeno: tam, kde jsme nejdříve tušili řešení, se nakonec žádná nenašla. Co teď? Zkuste ještě jednou přijít na „jiné myšlenky“! Přitom by Vám mohly udělat dobrou službu následující myšlenky. Zahrňte do repertoáru svých obvyklých řešení pár zcela nekonvenčních:

- (1) Nesoustředíte se na problém, ale na to, co není problém. V problémovém poli problém výrazně vystupuje do popředí, zatímco mnoho věcí, které výborně fungují, vedle něho jakoby zapadají. Než se necháte ovládnout problémem, podívejte se na to, co funguje dobře.
- (2) Pokud ještě máte rezervy, které byste mohli v těchto oblastech nasadit tím, že důsledně rozvinete své přednosti, pak máte příp. Vaši pracovníci mají v těchto oblastech očividně velký talent.
- (3) Uvažujte o tom, jestli máte reálné alternativy, jak tento konkrétní problém vyřešit! Nikdo není stejně dobrý ve všem. Kdo umí to, co Vy teď potřebujete? Co se od něho můžete naučit?
- (4) Čím přesvědčivější je Váš výkon v určitých oblastech a čím jasněji umíte komunikovat, jak hodláte tento výkon dále zlepšovat, tím spíš se Vám může podařit přesvědčit sebe a jiné, aby tuto problematickou oblast přehodnotili příp. jednali o tom, že tuto oblast vyjmou z Vaší odpovědnosti. Můžete za to někomu odejmout něco jiného? Buďte kreativní....☺
- (5) Smyslem této úvahy není omlouvat nezodpovědné myšlení a jednání, ale umožnit co nejméně zaujaté posouzení situace pod jiným znaménkem. Vezměte si, kolik síly stojí se změnit, když máte nějaký problém (např. nějakou „slabou stránku“), a uvažujte o tom, jestli je to smysluplně použitá síla.
- (6) Když nezbyvá, než abyste daný problém vyřešili sami, udělejte si z něho malý projekt: investujte do přesného plánu s důležitými mezníky a mini-cíly v bezprostřední budoucnosti. Buďte tak konkrétní, jak je to jen možné. Aspoň budete mít větší chuť do toho jít!

Cvičení:

Myslete na něco (nejlépe se domluvte s partnerem!), co označujete jako problém, a popište to s tím, že se budete vědomě orientovat na řešení, to znamená snažit se „vidět“ potenciál změny, které problémová situace obsahuje. Pokuste se uplést svetr, se kterým se dá žít lépe než s tím dosavadním (Ve dvou je to podstatně jednodušší. Tady si můžete vzájemně pomáhat, abyste nespádli do zajetých kolejí)